

بررسی و سنجش میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری با هدف دستیابی به زندگی شایسته (مطالعه موردی: شهر سنندج)

ژیلا سجادی

دانشیار جغرافیای انسانی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

فرید واحدی یگانه*

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی تهران، ایران

farid.v.y1990@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۶/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۳/۲۳

چکیده

یکی از مهمترین عوامل موثر بر پیشرفت و توسعه جامعه، و نیز دستیابی به زندگی شایسته، میزان آگاهی شهروندان آن جامعه (در معنای عام) از حقوق شهروندی و قوانین شهری است، زیرا این آگاهی موجب می‌شود که مشارکت شهروندان در امور شهری، از پایداری، استمرار، و مسئولیت‌پذیری بیشتری برخوردار شوند. در همین راستا، تحقیق حاضر با هدف سنجش میزان آگاهی عمومی شهروندان سنندج از حقوق شهروندی و قوانین شهری صورت گرفته است. روش تحقیق این پژوهش، توصیفی - تحلیلی است و بنابر نوع هدف، کاربردی است. روش جمع‌آوری داده‌ها نیز متکی بر اسناد کتابخانه‌ای و برداشت‌های میدانی با استفاده از پرسش‌نامه بوده است. حجم نمونه این تحقیق از طریق فرمول کوکران، ۳۸۳ نفر (اعم از زن و مرد) محاسبه شد، که برای جلوگیری از اشتباهات احتمالی و نیز دستیابی به نتایج دقیق‌تر، به ۴۰۰ پرسش‌نامه افزایش پیدا کرد. در تجزیه و تحلیل پرسش‌نامه‌ها نیز از نرم‌افزار SPSS، همچون آزمون T Test، آزمون One - Way ANOVA (F) یا تحلیل واریانس، و برای آزمون فرضیات از ضریب همبستگی اسپرمن استفاده شده است. و نیز پایایی پرسش‌نامه از طریق آلفای کرونباخ عدد ۰.۸۸۹ بدست آمد که نشان از مطلوبیت و همبستگی کامل بین سوالات است، و روایی پرسش‌نامه نیز به تایید اساتید و افراد آگاه رسیده است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که، میزان آگاهی جامعه آماری شهر سنندج در زمینه حقوق شهروندی و قوانین شهری، در سطح متوسط به پایین قرار دارد و شاخص مذکور (آگاهی شهروندان)، با جنسیت، شغل و تحصیلات، رابطه معناداری دارد (با توجه به تجزیه و تحلیل پرسش‌نامه).

واژگان کلیدی: آگاهی، شهروندی، حقوق و قوانین شهری، برنامه‌ریزی شهری، مدیریت شهری

مقدمه

امروزه «شهرنشینی» به شکل غالب و قطعی زندگی انسان‌ها بدل شده است. بیش از نیمی از مردم جهان در شهرها زندگی می‌کنند و این میزان در کشورهای توسعه یافته و یا در کشورهای در حال توسعه با رشد بالا، بسیار بیشتر است و گاه به بالای ۷۰ تا ۸۰ درصد جمعیت می‌رسد (فکوهی، ۱۳۸۸: ۲). در زندگی متمدن امروزی، شهروندان عموماً با سلايق و انگیزه‌های مختلف در جامعه شهری به فعالیت می‌پردازند، عده‌ای برای کسب و کار، گروهی برای پر کردن اوقات فراغت و گروهی دیگر برای آموختن مهارت‌های فردی و جمعی و... . از این رو، زندگی اجتماعی مستلزم وجود روابط حقوقی و اخلاقی بین افراد و گروه‌های مختل جامعه است و این روابط می‌بایست تحت نظم و قاعده‌ای درآید، چراکه در صورت عدم وجود نظم و ضوابط در جامعه، زور، اجحاف و تزویر بر روابط بین افراد حاکم شده و به هرج و مرج و نابسامانی خواهد انجامید. لذا دولت‌ها و نهادهای عمومی با تعیین و تدوین قواعد و مقررات مربوطه، سیاست خاصی را در جهت تنظیم این روابط پیش گرفته‌اند (باقری، ۱۳۹۳).

جذابیت شهروندی، صرفاً به خاطر منافع نیست که به فرد می‌رساند. شهروندی همواره یک ایده دوجانبه و بنابراین یک ایده اجتماعی است. قابل تصور است که یک جامعه بتواند بدون بیان رسمی حقوق به درستی کار کند، اما به سختی می‌توان وجود یک جامعه انسانی با ثبات را بدون وجود حس تعهد میان اعضایش تصور نمود. بنابراین، حقوق شهروندی مبنای عالی برای اداره امور انسان به شمار می‌رود و زندگی آنها که از پیش به وسیله نژاد، مذهب، طبقه، جنسیت یا صرفاً یکی از هویت‌شان تعیین می‌شد به وسیله شهروندی تعیین می‌شود، چرا که شهروندی بیش از هر هویت دیگری قادر است انگیزه سیاسی اساسی انسان‌ها را، که هگل^۱ آن را «نیاز به رسمیت شناخته شدن» می‌نامد، ارضا نماید (Williams, 1997: 59 – 69). رشد فزاینده شهری در کشورهای جهان سوم و از جمله ایران که در اثر رشد طبیعی جمعیت و مهاجرت‌های بی‌رویه روی می‌دهد، مشکلات و معضلات متعددی را برای شهرها و مدیریت آنها به بار آورده است و شدت فعالیت‌های شهری ناشی از آن، موقعیت سخت و مخربی را برای شهروندان به وجود آورده است (زیاری و دیگران، ۱۳۹۲: ۶۰). به نظر می‌رسد کاهش

¹ Hegel

یا رفع مسائل مذکور مستلزم تدوین و اجرای صحیح قوانین و مقررات شهری همراه با آشنایی شهروندان با حقوق و قوانین شهری از یک سو، روابط شهروندان را با ادارات شهر و نهادهای مرتبط در امر محلی و شهری تنظیم می‌کند (کامیار، ۱۳۸۷: ۲۱)، و از سوی دیگر، توانایی شهروندان را برای مشارکت موثر در زمینه انجام هرچه بهتر مدیریت امور شهری و کاهش معضلات آن افزایش می‌دهد، و نقش ساکنان شهر را به عنوان شهروندان فعال در اجرای قوانین شهری پررنگ‌تر می‌کند و میزان پاسخگویی شهروندان را نیز افزایش می‌دهد (English, 2003: 57).

در جوامع امروزی بررسی روابط متقابل شهروندان و مدیریت شهری و همچنین بررسی مفهوم مشارکت، بدون مفهوم شهروندی معنایی ندارد. کسب مهارت‌های شهروندی، یا به عبارت دیگر، تبدیل شدن به یک شهروند مؤثر و کارآمد، مستلزم آگاهی از حقوق و تکالیف، نگرش‌های قوام یافته نسبت به ارزش‌های اجتماعی، حساسیت نسبت به فرهنگ و آداب و رسوم، احترام به شأن و منزلت انسانی و تلاش برای صلح و حفظ محیط زیست است (منتظری و دیگری، ۱۳۹۱: ۲). حقوق شهروندی جزء لاینفک جامعه مدنی و مبنای تشکیل آن به شمار می‌رود، چرا که امکان مشارکت داوطلبانه همه افراد را در تمام عرصه‌های اجتماعی فراهم می‌سازد. بنابراین، در گذر از جوامع سنتی به مدرن تغییراتی در جهت تحقق حقوق شهروندی در سطوح فردی و ساختاری پدید می‌آید (هزارجریبی، ۱۳۹۰: ۳). همچنین اهمیت موضوع از آن جهت است که شهروندی در دوره زمانی نسبتاً کوتاهی، به مفهوم مهمی برای توصیف، درک و تبیین شیوه‌های مختلفی که اعضای جامعه در فرآیند توسعه سهیم یا از آن محروم‌اند، بدل گردیده است (شیانی، ۱۳۸۳: ۱۰). با توجه به مباحثی که مطرح شد، شهر سنندج نیز با مشکلات شهری و شهرنشینی زیادی دست و پنجه نرم می‌کند، که هدف اصلی این مقاله نیز، سنجش میزان آشنایی و آگاهی داشتن شهروندان سنندجی از حقوق و قوانین شهروندی، برای بهبود وضعیت، و حل معضلات و مشکلات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و... خود و شهرشان (سنندج) است.

فرضیات تحقیق

- به نظر می‌رسد بین جنسیت و میزان آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین تحصیلات و میزان آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین نوع شغل و میزان آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری رابطه وجود دارد.

پیشینه تحقیق

اولین فیلسوف و متفکر سیاسی که به مفهوم شهروند در تئوری‌های سیاسی پرداخت، افلاطون بود. افلاطون در کتاب «جمهوری» که در آن الگوی آبر شهر (مدینه فاضله) را به دست داد، شهروندان را یکی از محورهای اصلی تاسیس دولت و حکومت مطلوب قرار می‌دهد. ارسطو نیز به بحث در زمینه شهروندی می‌پردازد، و شهروند را کسی می‌داند که در حکمرانی و فرمانبرداری سهیم باشد. او معتقد است، شهروند خوب باید بداند چگونه همچون آزادمرد، حکمرانی و چگونه همانند آزادمرد، فرمانبرداری کند. مطابق این استدلال، فرد با ترک زندگی خصوصی وارد دنیای سیاست می‌شود. همچنین از دیگر کسانی که به مفهوم حقوق شهروندی پرداخته‌اند، «فارابی، رابرت دال، وستهایمر و کاهن، جانوسکی و...» می‌باشند (حاجزاده و دیگری، ۱۳۹۲: ۶۰ - ۶۱). در جدول شماره ۱، تعدادی از تحقیقات خارجی و داخلی صورت گرفته مرتبط با موضوع مورد مطالعه را به صورت خلاصه ذکر کرده‌ایم.

جدول ۱: مطالعات خارجی و داخلی صورت گرفته در ارتباط با موضوع تحقیق

ردیف	محقق / محققان	عنوان تحقیق	سال	نتایج
۱	پیتر کوتزیان ^۲	هنجارهای شهروندی؛ کاوشی در عوامل تعیین کننده هنجارها در سطوح سیستمی و فردی	۲۰۰۹	نتیجه گرفت که هنجارهای شهروندی به دلیل تأثیر جدی آنها بر یکپارچگی اجتماعی و عملکرد دموکراسی باید به عنوان بایسته اجتماعی دموکراسی دیده شوند. وی به سراغ سه عوامل رفت که در اهمیت یافتن هنجارها برای افراد جامعه نقش داشتند: ۱. انسجام اجتماعی ۲. وظیفه مدنی ۳. درگیری مدنی
		هنجارهای شهروندی در اروپای شرقی	۲۰۰۹	معتقد بودند که عموماً در پژوهش‌های اجتماعی، شهروندان اروپای شرقی سطح پایین‌تری از درگیری سیاسی - مدنی را نسبت به اروپای غربی و آمریکا نشان داده‌اند
۳	آراسته و دیگران	بررسی میزان آگاهی دانشجویان از حقوق شهروندی با تأکید بر برنامه درسی	۱۳۸۹	نتایج تحقیق نشان می‌دهد که میزان آگاهی دانشجویان از حقوق شهروندی در تمام ابعاد حقوق شهروندی پایین‌تر از سطح میانگین قرار دارد. آگاهی مدنی دختران بیشتر از پسران بوده است. و در متغیرهای دیگر (سن و تحصیلات) رابطه معناداری دیده نمی‌شود.
		بررسی تأثیر آگاهی شهروندی بر پاسخگویی و عملکرد سازمان زیباسازی برای بهبود منظر شهری	۱۳۹۲	نتایج حاکی از آن بود که میزان آگاهی شهروندی در وضعیت متوسط به بالا قرار دارد. طبق نتایج میان متغیر آگاهی شهروندی با متغیرهای: تکالیف شهروندی، پاسخگویی سازمان، تحصیلات، جنس و شغل رابطه معنادار وجود دارد و میان متغیر آگاهی با متغیرهای ناهل و جنس رابطه معناداری وجود ندارد

منبع: (تنظیم نگارندگان)

^۲ Peter Katzian

^۳ Coffe & Lippe

مبانی نظری

آگاهی

در ادبیات جامعه‌شناسی آگاهی به منزله درک و شناخت و معرفت از شرایط وضعیت خاص تعریف می‌شود. گیدنز⁴ آگاهی از هویت اجتماعی مشخص به عنوان شخصی متمایز از دیگران را خودآگاهی می‌داند. افراد از طریق اجتماعی شدن اولیه به آگاهی از خود می‌رسد (گیدنز، ۱۳۹۳: ۷۹۰). آگاهی نوعی، مفهومی دیگر از این جامعه‌شناس است که آن را در معنای آگاهی فرد نسبت به جهات متشابه با افراد دیگر به کار می‌برد. این آگاهی تقویت احساس اشتراک، همکاری، همدلی و رفع نگرانی از تنهایی و بی‌کسی را به همراه دارد و از سوی دیگر به کشمکش، رقابت و ستیز با کسانی می‌انجامد که در موضع افتراق با وی قرار دارند (ساروخانی، ۱۳۷۰: ۱۳۵).

شهروند^۵

شهروند مرکب از دو کلمه «شهر» به معنای جامعه انسانی و «وند» به معنای وابسته به این جامعه و از واژه لاتین «سویتاس / Civitas» مشتق شده است (بیرانوند و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۷). شهروند عبارت است از کلیه افراد اعم از زن و مرد، کوچک و بزرگ، از هر نوع دین، آئین، قومیت و طبقه اجتماعی که در یک جامعه زندگی می‌نمایند. شهروند به اتباع یک شهر یا کشور اطلاق می‌شود که توسعه و رعایت و ایجاد مصادیقی مانند: آزادی، مالکیت، امنیت و غیره برای آحاد مردم در نظر گرفته می‌شود. شهروند در گذشته به کسی گفته می‌شد که در شهر ساکن بوده و مطابق قانون از مزایای مدنی آن بهره‌مند می‌گردید. امروزه شهروند اصطلاحی است که با نفوذ حقوقی مدرن و تلقی‌های جدید مفهوم وسیعی یافته و مترادف تمام اتباع یک کشور به کار می‌رود و مصادیق آن آزادی، مالکیت و امنیت است (ساعی ارسی، ۱۳۹۱).

در تعریف مارشال از شهروندی، شهروندی پایگاهی اعطا شده به کسانی است که عضو کامل یک اجتماع‌اند. تمام کسانی که از این پایگاه برخوردارند، بنابر حقوق و وظایف مرتبط با این پایگاه با هم

⁴ Giddens

⁵ Citizen

برابرنند. هیچ اصل عاملی وجود ندارد که تعیین کند حقوق و وظایف مذکور چه باید باشند (Marshal, 1994: 17).

مفهوم شهروندی از دیدگاه اندیشمندان

در نظریه‌های جامعه‌شناسی، شهروندی طیف وسیعی را دربرمی‌گیرد. چنانچه جامعه‌شناسان مختلف این مفهوم را در زمینه‌های متفاوت مورد بررسی قرار داده‌اند. با این وجود محور مشترک در همه تعاریف‌ها، تاکید بر حقوق و وظایف شهروندی، مشارکت، برابری شهروندان، هویت شهروندی، نقش و پایگاه شهروندان فارغ از تعلقات اجتماعی، طبقاتی، قومی، نژادی و مذهبی جامعه است که به برخی از نظریه‌ها اشاره می‌شود (جدول ۲).

جدول ۲: مفهوم شهروندی از دیدگاه اندیشمندان مختلف

ردیف	اندیشمند	زمینه و تعریف شهروند	شرح
۱	مارکس ^۶	طبقه، آگاهی و حقوق شهروندی	به زعم مارکس شهروندی انقلاب اقتصادی - اجتماعی و عملی محرومان است که باید اصلاح شود. بر این اساس افرادی که پایگاه اقتصادی پایینی دارند، آگاهی کمتری از حقوق خود دارند و از طرفی از حقوق شهروندی برخوردار نیستند. لذا باید با آموزش شهروندان و آگاه کردن آنان از حقوق شان در جهت ایجاد جامعه ای بدون طبقه گام برداشت
۲	وبر ^۷	شهر، شهروندی و دموکراسی	مارکس وبر شهروندی را به لحاظ تاریخی با رشد دولت - شهرهای یونان باستان در ارتباط می‌داند. جایی که فضایی عمومی برای ارتباط آزاد و عقلانی میان کنشگران اجتماعی فراهم می‌ساخت مفهوم شهر و تکامل تاریخی هرم‌های مستقل در تکوین نوعی تفکر تلفیقی در مورد آزادی، فردیت، مدنیت نقش حیاتی داشته است. وی این مشخصه را منحصر به غرب می‌داند (دکاتی، ۱۳۸۰: ۶۹)
۳	پارسونز ^۸	دوگانه عام‌گرایی - خاص‌گرایی	پارسونز شهروندی را نتیجه‌ی ظهور جامعه سرمایه داری صنعتی می‌داند و معتقد است که تغییراتی که در جامعه صنعتی رخ داده، نظیر شهری شدن و عقلانیت بستر مناسبی را برای این پدیده به وجود آورده است. وی با مبنا قرار دادن متغیرهای الگویی عام‌گرایی و جامعه‌ی مبتنی بر قرارداد عرفی و مدنی تصویری از شهروندی به عنوان کردار اجتماعی معطوف به عضویت اجتماعی و انسجام عرضه می‌کند (توسلی و دیگری، ۱۳۸۳: ۳۷)
۴	هابرماس ^۹	دسترسی برابر به مشارکت و شهروندی	از نظر وی دریافت حوزه‌ی عمومی و جامعه‌ی مدنی است که افراد نقش شهروندی پیدا می‌کنند. در نقش شهروندی فرد، به عنوان عضو تمام جامعه‌ی خود می‌گردد و شأن حقوقی ویژه‌ای دارد. حوزه‌ی عمومی عرصه‌ای است که در آن فرد به منظور مشارکت در مباحث باز و علنی گرد هم می‌آیند. در چنین حوزه‌ای اصول برابری و امکان دسترسی، اصولی غیر قابل حذف هستند. حوزه‌ی عمومی برخلاف نهادهایی که تحت سلطه خارجی قرار دارند یا دارای روابط قدرت درونی هستند، از اصول مشارکت و نظام دموکراتیک نوید می‌دهد

منبع: (هزارجریبی و دیگری، ۱۳۹۰) - تنظیم نگارندگان

⁶ Marx

⁷ Weber

⁸ Parsons

⁹ Habermas

حقوق شهروندی^{۱۰}

اصطلاح حقوق شهروندی (در مفهوم جدید) اولین بار در اعلامیه حقوق بشر و شهروندی سال ۱۷۸۹م فرانسه مطرح شد که پس از تصویب در صدر قانون اساسی سپتامبر ۱۷۹۱م قرار گرفت. اعلامیه جهانی حقوق بشر که در سال ۱۹۴۸م در مجمع عمومی ملل متحد به امضاء کشورها رسید، در بسیاری از مواد خود از محتوای اعلامیه حقوق بشر و شهروند فرانسه الهام گرفته است (محسنی، ۱۳۸۹). حقوق شهروندی در مکاتب مختلف اعتقادی و اجتماعی تعاریف گوناگونی دارد. مفهوم این حقوق در فرهنگ غرب بیشتر بر جنبه‌های سیاسی و اجتماعی آن تکیه دارد و بر الفاظی مانند تابعیت و حق رأی تکیه بیشتری دارد. اصولاً در بعضی از کشورها مفهوم حقوق شهروندی را مترادف استفاده آزادانه از فرهنگ لیبرالی می‌دانند و در بعضی دیگر از کشورهای غربی واژه حقوق شهروندی را مساوی استفاده از حقوق اجتماعی و سیاسی همانند حق رأی افراد تابع همان کشور می‌دانند، اما مفهوم حقوق شهروندی در فرهنگ جامعه اسلامی، معنایی به مراتب بسیار وسیع و گسترده‌ای دارد. حقوق شهروندی جنبه‌های بسیار زیادی از حق و تکلیف را مشخص می‌کند و نمی‌توان آن را محدود به حق رأی و یا موارد جزئی‌تر کرد. امروزه حقوق شهروندی مجموعه‌ای از حقوق اجتماعی، حقوق سیاسی، حقوق قضائی، حقوق زنان، حقوق بزه‌دیدگان، حقوق کودکان و ... را شامل می‌شود. در تعریفی جامع‌تر شاید بتوان گفت «حقوق شهروندی مجموعه‌ای از قواعد و مقرراتی است که در جهت حفظ شخصیت و کرامات انسانی در تمامی حدود سیاسی، قضایی و اجتماعی برای انسان متصور می‌باشد و جامعه و حکومت به صورت مشترک ستون اجرای آن می‌باشند» (قربانی‌پور و دیگری، ۱۳۸۶). مارشال سه نوع حقوق را در ارتباط با رشد شهروندی تشخیص می‌دهد:

جدول ۳: سه نوع حقوق شهروندی مطرح شده مارشال

ردیف	نوع حقوق	شرح
۱	مدنی	آزادی افراد برای زندگی در هر جایی است که انتخاب می‌کنند و شامل آزادی بیان، مذهب، حق مالکیت و حق دادرسی یکسان در برابر قانون است
۲	سیاسی	شامل حق شرکت در انتخابات و انتخاب شدن است
۳	اجتماعی	این حقوق به حق طبیعی هر فرد برای بهره‌مند شدن از یک حداقل استاندارد و رفاه اقتصادی و امنیت مربوط می‌شود و شامل حقوقی مانند مزایای بهداشتی و درمانی، تأمین اجتماعی در صورت بیکاری و تعیین حداقل دستمزد است

منبع: (خوئینی، ۱۳۸۶: ۱۹)

¹⁰ Citizen Rights

قوانین شهری

اصلی ترین بحث در حیطه حقوق شهروندی خاص زندگی شهرنشینی، آشنایی شهروندان با قوانین و مقررات مورد عمل و جاری شهری، شهرنشینی و مدیریت شهری است، تا زمینه های حمایتی و پیگیرانه از حقوق شهروندی برای شهروندان فراهم آید. چه بسا که بی اطلاعی و ناآگاهی شهروندان از حقوق نهفته آنها در بطن حقوق و قوانین شهری فرصتی را ایجاد کرده است تا به اشکال مختلف، مدیریت شهری ضمن نادیده گرفتن حقوق شهروندان در پاره ای مواقع نیز زیان هایی را متوجه مردم کند. بحثی که در این رابطه برای دستیابی شهروندان به حقوق خود قابل طرح است، بحث شهروندسازی است. شهروندسازی یعنی فراهم آوردن امکانات، تسهیلات و سازوکارهای لازم برای آگاهی شهروندان از قوانین شهری به منظور دستیابی آنها به حقوق شهروندی است و ضمناً برای این است، که به نحوی وظایف و تکالیف شهروندی خویش را در قالب جامعه محلی، شهری و مدیریت شهری انجام دهند. واضح است که وظیفه مدیریت شهری، شهروندسازی (آگاهی بخشی شهروندان از حقوق و قوانین شهری و متعاقب آن دستیابی به حقوق شهروندی خویش) است، اما در بیشتر قوانین وضع شده که به نحوی مستقیم یا غیر مستقیم با شهر و شهروند در ارتباط است، جایگاه شهروندی (یعنی شهروندی که دارای حقوق خاصی است) لحاظ نشده است؛ به طوری که در هر یک از قوانین مزبور، شهروندان تنها به عناوین خاص خطاب قرار گرفته اند و در هیچکدام از آنها معنا و مفهوم شهروندی به کار گرفته نشده است:

- در قانون شوراها مردم با عنوان انتخاب کنندگان مطرح اند.
- در قوانین مربوط به پرداخت عوارض شهری، مردم با عنوان مؤدی یاد شده اند.
- در بحث قوانین مربوط به ساخت و ساز مردم با عنوان مالک شناخته می شوند.
- در بحث تخلفات ساختمانی، مردم با عنوان متخلف مطرح اند و... (زیاری و دیگران، ۱۳۹۲: ۶۷)

مدیریت شهری^{۱۱}

با توجه به گرایش روزافزون انسان‌ها به شهرنشینی و زندگی در سایه آسایش و آرامش، دامنه شهرها به سرعت توسعه یافته است. گرد آمدن مردمی با فرهنگ‌های متنوع، امکانات فرهنگی برای یک زندگی مناسب شهری، استانداردهای مطلوب برای شهرنشینی و امکان جابه‌جایی آسان، ارزان و سریع، از اصلی‌ترین عواملی هستند که شهرها را با مباحث تخصصی در زمینه جامعه‌شناختی، فرهنگی و اقتصادی مواجه نموده‌اند و به همین جهات اداره امور شهروندان، اهمیت مدیریت شهری را دو چندان می‌کند. شهر، مرکز فرصت و محیطی برای ارائه استعدادهای نهفته افراد است. تمرکز روزافزون افراد در شهرها، افزایش جمعیت فعلی شهرها و توسعه شهرنشینی در اثر مهاجرت، موجب بروز معضلاتی در ارائه سرویس و خدمات، متناسب با جمعیت شهری می‌شود. بنابراین، برای دستیابی به توسعه انسانی پایدار در شهر، کارکرد یک مدیریت شهری توانمند به عنوان نهادی مدیریتی و فراگیر که با موضوعات گسترده و متنوع شهر و شهرنشینی روبروست، بسیار ضروری است (تشکری هاشمی، ۱۳۹۳). مهمترین هدف مدیریت شهری را می‌توان در ارتقای شرایط کار و زندگی جمعیت ساکن در قالب اقشار و گروه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و حفاظت از حقوق شهروندان، تشویق به توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار و حفاظت از محیط کالبدی دانست (سعیدنیا، ۱۳۷۹). مدیریت شهری باید ضمن دارا بودن برنامه برای وضع موجود شهر و فائق آمدن بر مشکلات آن، برنامه‌های آینده شهر را تدوین کرده و بر اساس آنها به ترسیم آینده ایده‌آلی که بر مبنای واقعیت‌ها و شرایط زمان و مکان قرار دارد بپردازد (رجبی و دیگری، ۱۳۹۲). بدین‌سان مدیریت شهری عبات است از: سازماندهی عوامل و منابع برای پاسخگویی به نیازهای ساکنان شهر است (صرافی و دیگران، ۱۳۷۹: ۷۰).

زندگی شایسته (ارتقای کیفیت زندگی فرد و جامعه شهری)

بشر، از آغاز شهرنشینی، همواره در تلاش برای تغییر و اصلاح موقعیت و محیط به نفع تمایلات خویش بوده است؛ زیرا آرمان‌گرایی از ویژگی‌های اصلی بشر و محرک اصلی در زندگی اوست (شکوئی، ۱۳۸۵). پدیده شهرنشینی اجتناب‌ناپذیر و غیر قابل برگشت است. با وجود فواید زیاد شهرنشینی، بسیاری از سیاست‌گذاران در کشورهای مختلف روند فزاینده شهرنشینی را زنگ خطری

¹¹ Urban Management

می‌دانند. در بسیاری از نواحی شهری بویژه نواحی شهری کشورهای در حال توسعه بیکاری و مسائل اجتماعی در حال افزایش است، شرایط محیطی و سلامت در حال زوال می‌باشند، نابرابری در دسترسی به درآمد و خدمات عمومی در حال رشد است و شواهد فقر، آسیب‌پذیری و ناامیدی به طور فزاینده‌ای در میان مردم نواحی شهری قابل مشاهده است. (خادم‌الحسینی و دیگران، ۱۳۸۹: ۶۶). کیفیت زندگی را ادارک افراد از وضعیت‌شان در زندگی، در متن فرهنگ و نظام‌های ارزشی و در ارتباط با اهداف، انتظارات، استانداردها و اولویت‌هایشان تعریف می‌کند (Liu, 1976). کیفیت زندگی محصول تاریخی نظام‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است و نمی‌توان آن را مجزا از ساختارهای فوق تبیین کرد. بنابراین مفهوم کیفیت زندگی یک متغیر مرکب می‌باشد و وضعیت آن به سطح توسعه یافتگی جوامع بستگی دارد و می‌توان آن را با طراحی و تدوین شاخص‌هایی، تعریف و اجرا کرد (شاه‌حسینی و همکار، ۱۳۹۳: ۱۲۷). بهبود کیفیت زندگی در هر جامعه‌ای، یکی از مهمترین اهداف سیاست‌های عمومی آن جامعه است. در طول سه دهه اخیر، کیفیت زندگی، به عنوان جانشینی برای رفاه مادی، به اصلی‌ترین هدف اجتماعی کشورهای مختلف تبدیل شده است (Schmitt, 2002).

ارتباط میان شهروند خوب و شهر خوب

رابطه بین شهر و ساکنان آن، تعامل مناسبی را به وجود می‌آورد، ساکنان شهر را می‌سازند و شهر آنها را با وجدان جمعی خود از طریق جنبه‌های مادی و غیرمادی شکل می‌دهد. بنابراین محتوای آموزش‌ها و مخصوصا بازتاب‌های اعمال شهرداری‌ها، دولت و رسانه‌ها، باید طوری اشاعه شود که روش زندگی ما، خواه زندگی کاری، خواه اجتماعی و یا زندگی خانوادگی، به طور مستمر و پیگیر، اصلاح شود و حتی یک روز هم نباید بدون کوچکترین اصلاح و تغییر در جای‌جای شهر سپری شود. زمانی که تصویر یک شهر ایده‌آل و مطلوب برای زندگی و فعالیت در اذهان شهروندان آن جای گیرد، این تصویر از طریق سیستم‌های عصبی (ارتباطات) شهر به عضلات آن (شهروندان) هدایت می‌شود و گام‌های شهروندان را به سوی فعالیت، سازندگی، نوآوری و شکوفایی رهنمون خواهند ساخت. شهر سالم با افکار سالم ساخته می‌شود، و افکار سالم نیروی مادی و عینی یا همان اعمال سالم را به وجود می‌آورد. به عقیده

موریس مترلینگ^{۱۲} در کتاب معروفش «ساکنان شهر عسل»، روح حاکم بر کندوهای زنبورهاست، که این حیوان‌ها، به نحو احسن نقش خود را ایفا می‌کنند. در سطح شهر نیز، آگاهی بالا و افکار سالم شهروندان پیش‌شرط به وجود آمدن روح سرزندگی و سازندگی در کندوی بزرگ فضای شهری هستند، نه پول و تراکم. آدم‌ها هستند که فکر می‌کنند، آدم‌ها هستند که از محله‌ها خاطره دارند و به آنها احساس تعلق می‌کنند، و به همین دلیل می‌توانند در بهبود وضعیت شهر و اداره آن مقید باشند. اما همین آدم‌ها در مفهوم مدیریت شهر اصلاً تعریف نشده‌اند و هیچ ارتباطی با شهر ندارند. در شهرهای امروزی ایران ما از مدیر و برنامه‌ریزی‌اش گرفته تا عموم شهروندان دچار عادت‌های شده‌اند که فقط به نشانه‌های بیماری در شهرها متمرکز شده‌اند و توجهی به علت‌های آن نمی‌کنند. اکنون زمان آن رسیده که هر کدام از ما، این رویه را تغییر دهیم و به دور از هر گونه منفی‌نگری، با دیدی مثبت دست به تلاش بزنیم (اباذری، ۱۳۸۹: ۲۰۹ - ۲۱۲).

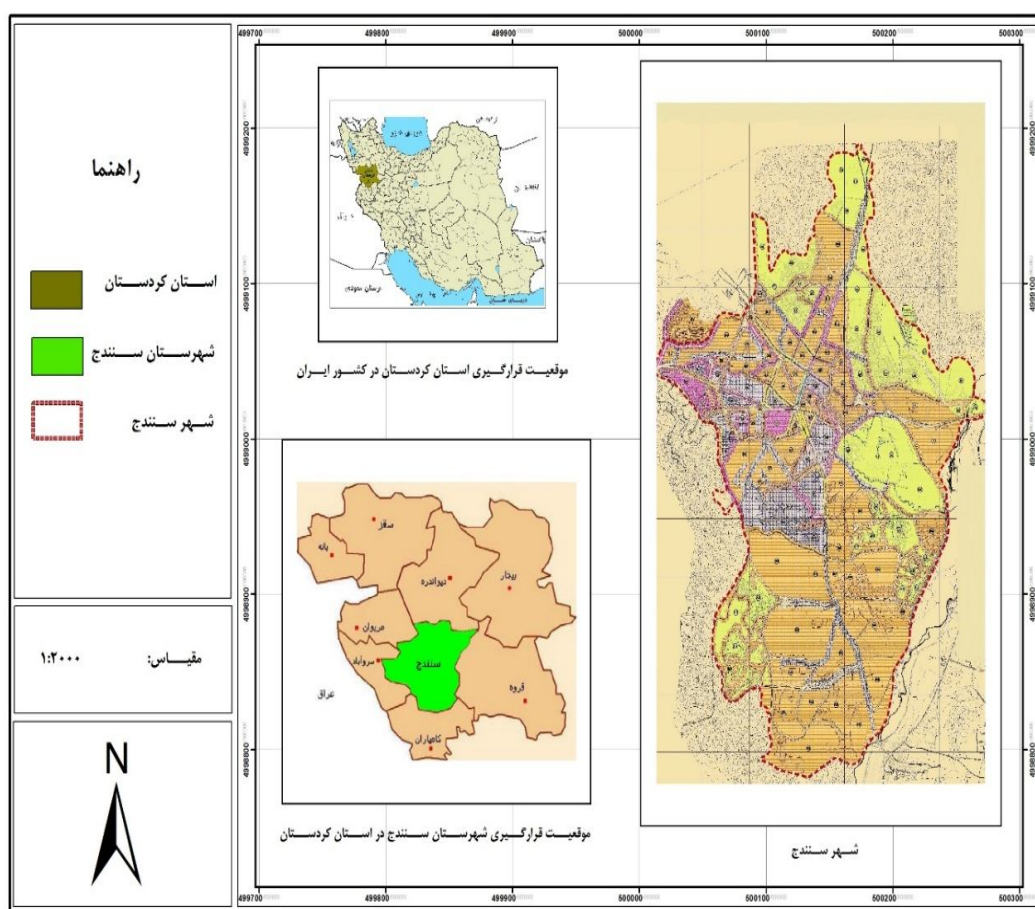
به عقیده دکتر پرویز پیران جامعه‌شناس شهیر ایرانی، ما باید وارد دوره «شناخت» شویم و پس از دوره شناخت باید به دوره «تفاهم ملی» برسیم (پیران، ۱۳۸۲: ۳۶).

محدوده مورد مطالعه

منطقه مورد پژوهش شهر سنندج، مرکز استان کردستان در غرب کشور قرار گرفته است که دارای ویژگی‌های زیر می‌باشد: به لحاظ جغرافیایی در مرکز استان قرار گرفته است، با توجه به سرشماری سال ۱۳۹۰ (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰)، جمعیت شهر سنندج به ۳۷۳۹۸۷ نفر رسیده است و با ۱۴۵۰ تا ۱۵۳۸ متر ارتفاع از سطح دریا قرار گرفته است. این شهر دارای اقلیم نیمه خشک مدیترانه‌ای است. شهر سنندج با توجه به تجربه سریع شهرنشینی و بروز مشکلات عدیده شهری از جمله مسائل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... سالهاست با این معضلات دست و پنجه نرم می‌کند، و از راه‌های اساسی حل و بهبود این مشکلات و معضلات، آشنا کردن مردم شهر با حقوق و قوانین شهری و شهروندی و مشارکت دادن آنها در امور شهری است. حقوق شهروندی، از جمله مفاهیم نو پدیداری است که به طور ویژه‌ای به برابری و عدالت توجه دارد و در نظریات اجتماعی، سیاسی و حقوقی

¹² Maurice Maeterlinck

جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است. مقوله «شهروندی» وقتی تحقق می‌یابد که همه افراد یک جامعه از کلیه حقوق مدنی و سیاسی برخوردار باشند و همچنین به فرصت‌های مورد نظر زندگی از حیث اقتصادی و اجتماعی دسترسی آسان داشته باشند. ضمن اینکه شهروندان به عنوان اعضای یک جامعه در حوزه‌های مختلف مشارکت دارند و در برابر حقوقی که دارند، مسئولیت‌هایی را نیز در راستای اداره بهتر جامعه و ایجاد نظم بر عهده می‌گیرند، و شناخت این حقوق و تکالیف نقش مؤثری در ارتقاء شهروندی و ایجاد جامعه‌ای بر اساس نظم و عدالت دارد.

شکل ۱: محدوده مورد مطالعه

روش تحقیق

این پژوهش با توجه به نحوه گردآوری داده جزء پژوهش‌های توصیفی - تحلیلی محسوب می‌شود. ابتدا با استفاده از روش اسنادی و بررسی ادبیات موضوعی، منابع موجود در این زمینه جمع‌آوری شد،

سپس چارچوب نظری پژوهش تهیه شد. سپس بر اساس چارچوب نظری، متغیرها و چارچوب‌های مسئله تعیین، و از طریق مصاحبه سازمان یافته و ابزار پرسش نامه، اطلاعات جمع‌آوری شد. به طور کلی این پژوهش از نظر هدف کاربردی است که با توجه به ماهیت موضوع از دو روش توصیفی - تحلیلی استفاده شد. سپس حجم نمونه از طریق فرمول کوکران ۳۸۳ بدست آمد، که برای دستیابی به نتیجه دقیق‌تر و کاهش اشتباهات احتمالی، حجم نمونه به ۴۰۰ پرسش‌نامه افزایش پیدا کرد. پرسش‌نامه بین افراد بالای ۱۵ سال (اعم از زن و مرد) توزیع شد، و در نهایت نتایج حاصله از طریق نرم‌افزار SPSS، همچون آزمون T Test و تحلیل واریانس (F) یا ANOVA مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند؛ و در نهایت برای آزمون فرضیات تحقیق از ضریب همبستگی «اسپرمن» بهره بردیم. همچنین پایایی پرسش‌نامه از طریق آلفای کرونباخ عدد ۰.۸۸۹ بدست آمد، که نشان از همبستگی مطلوب و قوی بین سوالات است و نیز روایی پرسش‌نامه به تایید اساتید و افراد آگاه رسیده است.

یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی پرسش‌نامه

- با توجه به جدول شماره ۴، مشاهده می‌شود که، حدود ۸۰ درصد افراد پرسش‌شونده در سنین ۱۵ - ۴۵ سال قرار دارند، و گروه‌های سنی ۴۶ - ۵۵ و ۵۵ + به ترتیب با «۱۲.۸ و ۷.۸ درصد» در رده‌های بعدی قرار دارند. همچنین ۵۴.۸ درصد پرسش‌شوندگان مرد، و ۴۵ درصد نیز زن بودند. سه گروه تحصیلی ابتدایی، فوق دیپلم و بی‌سواد، به ترتیب با «۲۹، ۲۰ و ۱۶ درصد» بیشترین گروه‌های تحصیلی افراد پرسش‌شونده را تشکیل می‌دادند. همچنین ۵۸ درصد افراد مجرد، و ۴۲ درصد نیز متأهل بودند. و در انتها نیز سه گروه شغلی خانه‌دار، دانشجو و کارگر به ترتیب با «۳۴، ۲۴ و ۱۵ درصد» بیشترین گروه شغلی افراد پرسش‌شونده را شامل می‌شدند.

جدول ۴: ویژگی پرسش‌شوندگان

شرح						ویژگی	ردیف
+۵۵		۵۵-۴۶	۴۵-۳۶	۳۵-۲۶	۲۵-۱۵	سن	۱
۳۱		۵۱	۸۲	۱۱۲	۱۲۴	فراوانی	
۷.۸		۱۲.۸	۲۰.۵	۲۸	۳۱	درصد (%)	
زن			مرد			جنس	۲
۱۸۱			۲۱۹			فراوانی	
۴۵.۲			۵۴.۸			درصد (%)	
لیسانس به بالا	فوق دیپلم	دیپلم	راهنمایی	ابتدایی	بی سواد	تحصیلات	۳
۶۱	۸۲	۳۵	۳۹	۱۱۷	۶۶	فراوانی	
۱۵.۳	۲۰.۵	۸.۸	۹.۸	۲۹.۳	۱۶.۵	درصد (%)	
متاهل			مجرد			وضعیت تاهل	۴
۱۶۸			۲۳۲			فراوانی	
۴۲			۵۸			درصد (%)	
شغل آزاد	کارمند	دانشجو	خانه دار	کارگر	بیکار	شغل	۵
۳۰	۲۸	۱۰۰	۱۳۷	۶۱	۴۴	فراوانی	
۷.۵	۷.۳	۲۴.۸	۳۴.۳	۱۵.۳	۱۱	درصد (%)	

منبع: (پرسشنامه ۱۳۹۵)

- در جدول شماره ۵، درصد فراوانی هر کدام از مولفه‌های تحقیق به طور دقیق محاسبه شده است. بر اساس نتایج این جدول، مشاهده می‌شود که در زمینه حقوق شهروندی، آگاهی‌های شهروندان در بعد «سیاسی» بیشترین درصد فراوانی را به خود اختصاص داده است. و ابعاد «مدنی و اجتماعی» در رتبه‌های بعدی قرار دارند. اما بر خلاف حقوق شهروندی که شهروندان آگاهی مطلوب‌تری دارند، در زمینه قوانین شهری، آگاهی‌های شهروندان در سطح بسیار پایین (بسیار ضعیف) قرار دارد.

جدول ۵: درصد فراوانی هر کدام از مولفه‌ها

میزان (درصد فراوانی)					متغیر	ابعاد	مولفه	ردیف
خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم				
۲۹.۸	۲۳.۳	۱۲	۱۵.۳	۱۹.۸	میزان آگاهی از حمایت‌های مادی و درآمدی مانند: تامین مسکن، تامین شغل، پرداخت حقوق و مزایای کافی، برخورداری از حداقل حقوق تامین اجتماعی (در صورت بیماری، از کار افتادگی، پیری، بی سرپرستی و حوادث و سوانح)	اجتماعی	حقوق شهروندی	۱
۱۹.۳	۱۱.۸	۱۵	۲۵.۵	۲۸.۵	اطلاع از آموزش و پرورش رایگان در صورت نیاز			۲
۱۴.۳	۱۶.۵	۲۵.۸	۲۲.۳	۲۱.۳	میزان اطلاع از مزایای بهداشت و درمان مانند: برخورداری از خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی، و برخورداری از بیمه‌های درمانی			۳

۴۵	۲۰.۸	۱۰	۱۲.۸	۱۱.۵	میزان اطلاع از حمایت‌های قضایی مانند: برخورداری از وکیل، حق دادخواهی و مراجعه به دادگاه	آگاهی		۴
۷۴	۱۱.۸	۳	۴.۸	۶.۸	میزان آگاهی از حق شرکت در انتخابات			۵
۲۵.۵	۱۷.۸	۱۹	۱۹.۸	۱۸	میزان آگاهی از حق انتخاب شدن در مشاغل سیاسی			۶
۳۱	۲۳.۳	۵.۵	۱۵.۳	۲۵	میزان آگاهی از حق دارا بودن تابعیت			۷
۲۵.۸	۲۵.۳	۱۵	۱۲.۳	۲۱.۸	میزان آگاهی شما از آزادی عملکرد فردی مانند: آزادی انتخاب مسکن و محل سکونت، آزادی مکاتبات، آزادی رفت و آمد	قوانین شهری		۸
۲۰	۵	۱۵.۵	۲۵.۳	۳۴.۳	میزان آگاهی شما از آزادی اندیشه مانند: آزادی عقیده، آزادی مذهب ...			۹
۶۹	۱۰.۸	۵.۵	۹.۳	۵.۵	میزان آگاهی شما از حقوق مربوط به مساوات مانند: مساوات در مقابل قانون، مساوات در مقابل دادگاهها، مساوات از لحاظ دسترسی به مشاغل دولتی و ...			۱۰
۳۳.۳	۲۲	۷.۵	۲۴.۳	۱۳	میزان اطلاع شما از آزادیهای اقتصادی و اجتماعی مانند: آزادی مالکیت، آزادی بازرگانی و صنعت و آزادی کار			۱۱
۱۴.۵	۱۶.۵	۸	۲۳.۳	۳۷.۸	میزان اطلاع از قوانین مربوط به حق شهرداری در خرید املاک			۱۲
۲۱.۸	۷.۳	۵	۲۰.۵	۴۵.۵	میزان اطلاع از قوانین مربوط به حق کسبه و پیشه	۱۳		
۳۴.۸	۱۱	۹.۳	۱۷.۳	۲۷.۸	میزان اطلاع از قوانین مربوط به منع قطع درختان	۱۴		
۱۶.۳	۴.۳	۵.۸	۲۵.۸	۴۸	میزان اطلاع از قوانین مربوط به نگهداری، تعمیر و احداث مکانهای عمومی	۱۵		
۹.۸	۳.۳	۹.۸	۲۵.۳	۵۲	میزان اطلاع از ماده «۱۰۰» قانون (مالکین اراضی و املاک واقع در محدوده شهر یا حریم آن باید قبل از هر اقدام عمرانی یا تفکیک اراضی و شروع ساختمان، از شهرداری پروانه اخذ نمایند)	۱۶		
۱۰	۴.۸	۱.۸	۲۳.۳	۵۰.۳	میزان اطلاع از ماده «۱۱۰» قانون (زمین یا بناهای مخروبه و غیر مناسب با وضع محل و منافی با باکی و پاکیزگی و زیبایی شهر)	۱۷		

منبع: (پرسشنامه ۱۳۹۵)

یافته‌های تحلیلی پرسش‌نامه

- برای بررسی وضعیت آزمون T Test هفده متغیر عنوان شده برای دو مولفه « حقوق شهروندی و قوانین شهری »، به صورت دقیق مورد بررسی قرار گرفتند، که با توجه به جدول شماره ۶، مشاهده می‌شود که میزان آگاهی افراد از حقوق شهروندی به مراتب بیشتر از آگاهی افراد از قوانین شهری است (با توجه به اعداد ستون مربوط به آزمون T).

جدول ۶: آزمون T Test برای سنجش متغیرهای حقوق شهروندی و قوانین شهری

ردیف	مولفه	ابعاد	متغیر	آزمون T Test					
				Sig	T	Std. Deviation	Mean (میانگین)		
				Upper	Lower				
1	حقوق شهروندی	اجتماعی	میزان آگاهی از حمایت‌های مادی و درآمدی مانند: تامین مسکن، تامین شغل و...	3.42	3.13	0.000	43.32	1.51	3.28
2			اطلاع از آموزش و پرورش رایگان در صورت نیاز	2.82	2.53	0.000	36.23	1.47	2.67
3			میزان اطلاع از مزایای بهداشت و درمان مانند: برخورداری از بیمه‌های درمانی و...	2.93	2.67	0.000	42.09	1.33	2.80
4			میزان اطلاع از حمایت‌های قضایی مانند: برخورداری از وکیل، حق دادخواهی و مراجعه به دادگاه	3.89	3.60	0.000	52.54	1.42	3.75
5		سیاسی	میزان آگاهی از حق شرکت در انتخابات	4.53	4.29	0.000	74.72	1.18	4.41
6			میزان آگاهی از حق انتخاب شدن شما در مشاغل سیاسی	3.27	2.98	0.000	43.16	1.45	3.13
7			میزان آگاهی از حق دارا بودن تابعیت	3.35	3.04	0.000	39.75	1.60	3.20
8		حقوق	میزان آگاهی شما از آزادی عملکرد فردی مانند: آزادی انتخاب مسکن و محل سکونت، آزادی مکاتبات و...	3.35	3.06	0.000	42.92	1.49	3.21
9			میزان آگاهی شما از آزادی اندیشه مانند: آزادی عقیده، آزادی مذهب و...	2.65	2.36	0.000	33.57	1.49	2.51
10			میزان آگاهی شما از حقوق مربوط به مساوات مانند: مساوات در مقابل قانون و...	4.40	4.16	0.000	69.22	1.23	4.28
11			میزان اطلاع شما از آزادی‌های اقتصادی و اجتماعی مانند: آزادی مالکیت، آزادی بازرگانی و صنعت و آزادی کار	3.52	3.23	0.000	45.90	1.47	3.38
12		قوانین شهری	میزان اطلاع از قوانین مربوط به حق شهرداری در خرید املاک	2.61	2.32	0.000	33.20	1.48	2.46
13			میزان اطلاع از قوانین مربوط به حق کسبه و پیشه	2.55	2.23	0.000	29.64	1.61	2.39
14			میزان اطلاع از قوانین مربوط به منع قطع درختان	3.24	2.91	0.000	36.89	1.66	3.07
15			میزان اطلاع از قوانین مربوط به نگهداری، تعمیر و احداث مکانهای عمومی	2.29	2.05	0.000	29.30	1.46	2.15
16			میزان اطلاع از ماده «۱۰۰» قانون	2.06	1.80	0.000	30.36	1.27	1.93
17			میزان اطلاع از ماده «۱۱۰» قانون	2.13	1.88	0.000	30.70	1.30	2.01

- بررسی تفاوت آگاهی از میانگین ابعاد سه‌گانه حقوق شهروندی و مولفه قوانین شهری بر اساس

جنس، تحصیلات و شغل

در آزمون ANOVA، منبع تغییرات (واریانس‌ها) به دو دسته بین‌گروهی (Between Groups) یا

تغییرات ناشی از تفاوت بین جوامع یا گروه‌بندی محقق و دسته درون‌گروهی (Within Groups) یا

تغییرات ناشی از عوامل دیگر (خطاها) تقسیم می‌شوند. در تحلیل اجزای واریانس به بررسی این

موضوع پرداخته می‌شود که پراکندگی (واریانس‌ها) چه میزان ناشی از **Between Groups** و چه میزان ناشی از **Within Groups** است؟

با توجه به توضیحاتی که ارائه شد، چنانچه نتایج بدست آمده، سطح معناداری بدست آمده برای **F** دست‌کم کوچکتر از 0.05 باشد، می‌توان قضاوت کرد که بین میانگین گروه‌های مورد مطالعه تفاوت در سطح 95 درصد وجود دارد و در صورتی که عدد بدست آمده کوچکتر از 0.01 باشد، می‌توان مدعی شد که این تفاوت در سطح 99 درصد معنی‌دار است. پس با توجه به جدول شماره ۷، مشاهده می‌شود که سطح معناداری کل ابعاد و مولفه‌ها در سطح کمتر از 0.01 قرار دارد، بدین صورت مدعی می‌شویم که تفاوت میانگین‌ها در سطح 99 درصد معنی‌دار است.

جدول ۷: بررسی تفاوت آگاهی از میانگین ابعاد سه‌گانه حقوق شهروندی و مولفه قوانین شهری بر اساس جنس، تحصیلات و نوع شغل با استفاده از تحلیل واریانس (**F**)

Sig.	One – Way ANOVA (F)	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مجموع مجزورات	–	مولفه‌ها و ابعاد		
سن								
.0000	۸۷۴.۴۵۶	۵۵۳.۰۶۳	۵	۵۵۳.۰۶۳	بین گروهی	حقوق شهروندی (اجتماعی، سیاسی و مدنی) / قوانین شهری		
		۰.۷۱۲	۳۹۴	۲۸۳.۶۳۵	درون گروهی			
		۵۵۳.۷۷۵	۳۹۹	۸۳۶.۶۹۸	کل			
تحصیلات								
.0000	۹۵۷.۹۸۰	۱۵۳.۵۶۷	۵	۷۶۷.۸۸۳	بین گروهی		حقوق شهروندی (اجتماعی، سیاسی و مدنی) / قوانین شهری	
		۵.۱۶۱	۳۹۴	۶۸.۸۱۶	درون گروهی			
		۱۵۸.۷۲۸	۳۹۹	۸۳۶.۶۹۹	کل			
نوع شغل								
.0000	۷۱۵.۷۲۰	۱۴۸.۷۹۸	۵	۷۴۳.۹۸۸	بین گروهی			حقوق شهروندی (اجتماعی، سیاسی و مدنی) / قوانین شهری
		۰.۲۷۱	۳۹۴	۹۲.۷۱۱	درون گروهی			
		۱۴۹.۰۶۹	۳۹۹	۸۳۶.۶۹۹	کل			

منبع: (محاسبه نگارندگان)

– آزمون فرضیات تحقیق

در این مرحله به آزمون فرضیات می‌پردازیم. با توجه به اینکه در تمامی فرضیات ما، شدت همبستگی بیشتر از « 0.5 » است، بنابراین تمامی فرضیات ما تایید می‌شود. برای این کار از آزمون اسپرمن استفاده کردیم که نتایج آن در جداول ارائه شده، قابل مشاهده است. به عنوان مثال، در فرضیه اول (به نظر

می‌رسد بین جنسیت و میزان آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری رابطه معناداری وجود دارد)، بین جنسیت با حقوق شهری نسبت به قوانین شهری رابطه قوی‌تری وجود دارد. یا در فرضیه دوم (به نظر می‌رسد بین تحصیلات و میزان آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری رابطه وجود دارد)، هر چه تحصیلات افراد بالاتر باشد، آگاهی آنان در مورد حقوق شهروندی و قوانین شهری نیز به مراتب بیشتر است. و در فرضیه سوم (به نظر می‌رسد بین نوع شغل و میزان آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری رابطه وجود دارد)، نوع شغل با آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری رابطه مستقیمی دارد، بدین صورت که افرادی که به نوعی کارشان در ارتباط با شهرداری، استانداری و... است، یا حداقل گذرشان به این سازمان‌ها افتاده است، آگاهی بیشتری دارند.

جدول ۸: آزمون فرضیه اول

ردیف	فرضیات تحقیق	سطح معناداری	شدت همبستگی	تعداد پرسش‌نامه	نوع آزمون	شدت همبستگی کل
۱	فرضیه اول (به نظر می‌رسد بین جنسیت و میزان آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری رابطه معناداری وجود دارد)					
	حقوق شهروندی	۰.۰۰۰	۰.۷۳۷	۴۰۰	اسپرمن	۰.۷۷۰
	قوانین شهری	۰.۰۰۰	۰.۷۰۶	۴۰۰	اسپرمن	
۲	فرضیه دوم (به نظر می‌رسد بین تحصیلات و میزان آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری رابطه وجود دارد)					
	حقوق شهروندی	۰.۰۰۰	۰.۸۳۴	۴۰۰	اسپرمن	۰.۸۶۷
	قوانین شهری	۰.۰۰۰	۰.۸۰۲	۴۰۰	اسپرمن	
۳	فرضیه سوم (به نظر می‌رسد بین نوع شغل و میزان آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری رابطه وجود دارد)					
	حقوق شهروندی	۰.۰۰۰	۰.۸۲۹	۴۰۰	اسپرمن	۰.۸۵۱
	قوانین شهری	۰.۰۰۰	۰.۷۶۷	۴۰۰	اسپرمن	

منبع: (محاسبه نگارندگان)

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در زندگیِ متمدنِ امروزی، شهروندان عموماً با سلاقی و انگیزه‌های مختلف در جامعه شهری به فعالیت می‌پردازند، عده‌ای برای کسب و کار، گروهی برای پر کردن اوقات فراغت و گروهی دیگر برای آموختن مهارت‌های فردی و جمعی و... از این رو، زندگی اجتماعی مستلزم وجود روابط حقوقی و اخلاقی بین افراد و گروه‌های مختل جامعه است و این روابط می‌بایست تحت نظم و قاعده‌ای درآید،

چراکه در صورت عدم وجود نظم و ضوابط در جامعه، زور، اجحاف و تزویر بر روابط بین افراد حاکم شده و به هرج و مرج و نابسامانی خواهد انجامید. لذا دولت ها و نهادهای عمومی با تعیین و تدوین قواعد و مقررات مربوطه، سیاست خاصی را در جهت تنظیم این روابط پیش گرفته‌اند. در جوامع امروزی بررسی روابط متقابل شهروندان و مدیریت شهری و همچنین بررسی مفهوم مشارکت، بدون مفهوم شهروندی معنایی ندارد. کسب مهارت‌های شهروندی، یا به عبارت دیگر، تبدیل شدن به یک شهروند مؤثر و کارآمد، مستلزم آگاهی از حقوق و تکالیف، نگرش‌های قوام یافته نسبت به ارزش‌های اجتماعی، حساسیت نسبت به فرهنگ و آداب و رسوم، احترام به شأن و منزلت انسانی و تلاش برای صلح و حفظ محیط زیست است. روش تحقیق به منظور آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری، روش پیمایشی (به صورت پرسش‌نامه) و نیز استفاده از نرم‌افزار SPSS برای تجزیه و تحلیل پرسش‌نامه است. بدین منظور که جمعا ۱۷ متغیر برای هر دو مولفه حقوق شهروندی و قوانین شهروندی (۱۱ متغیر از جمله: اطلاع از آموزش و پرورش رایگان در صورت نیاز، میزان اطلاع از مزایای بهداشت و درمان، میزان آگاهی شما از حقوق مربوط به مساوات، میزان آگاهی از حق انتخاب شدن در مشاغل سیاسی و... در زمینه حقوق شهروندی، و ۶ متغیر مانند: میزان اطلاع از قوانین مربوط به حق شهرداری در خرید املاک، میزان اطلاع از ماده «۱۰۰» قانون و... در زمینه قوانین شهری) مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. همچنین میزان آگاهی افراد به حقوق شهروندی و قوانین شهروندی، تابع یک سری عوامل از جمله: سن، جنس، میزان تحصیلات، نوع مشاغل افراد و ... می‌باشد، که در هر کدام به نوعی خاص بر روی میزان آگاهی افراد تاثیر می‌گذارند. نتایج بدست آمده این تحقیق نشان می‌دهد که، میزان آگاهی مردم سنندج در زمینه حقوق شهروندی، بیشتر از قوانین شهری است (با توجه به آزمون T، جدول شماره ۶). و همچنین با بررسی تفاوت آگاهی از میانگین ابعاد سه‌گانه حقوق شهروندی و مولفه قوانین شهری بر اساس جنس، تحصیلات و شغل، از طریق آزمون تحلیل واریانس یا F، با توجه به جدول شماره ۷، مشاهده می‌شود که سطح معناداری کل ابعاد و مولفه‌ها در سطح کمتر از ۰.۰۱ قرار دارد، بدین صورت مدعی می‌شویم که تفاوت میانگین‌ها در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار است. نتیجه نهایی تجزیه و تحلیل پرسش‌نامه را در زمینه سنجش آگاهی افراد (مردم سنندج) در زمینه حقوق شهروندی و قوانین شهری را می‌توان متوسط به پایین ارزیابی کرد. تحقق شهروندی نیازمند نگرش و جهت‌گیری‌های خاص است، تا با ایجاد انگیزه لازم، زمینه آگاهی از

حقوق شهروندی و قوانین شهری را فراهم کند. تحقق شهروندی محصول جامعه‌ای است که در آن ارزش‌ها و معیارهای همه شمول، مبنای قضاوت افراد قرار می‌گیرد. و در نهایت پیشنهاداتی برای ارتقاء آگاهی افراد ارائه می‌شود:

- تدوین و برنامه‌ریزی جامع، جهت نهادینه کردن حقوق و وظایف شهروندی در عرصه‌های عمومی و خصوصی در جامعه، و مطالعه و بررسی ارزش‌ها و تقویت ارزش‌هایی چون: اخلاق مشارکتی، عام‌گرایی و ...؛
- انتشار و توزیع بروشورها و نصب بنرها توسط شهرداری در سطح شهر؛
- اطلاع‌رسانی به شهروندان سنندج درباره قوانین و مقررات شهرداری از طریق رسانه، روزنامه و ...؛
- به کارگیری نفوذ آموزش و پرورش در راه نهادینه کردن آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری از پایه‌های تحصیلی پایین‌تر؛
- برگزاری کلاس‌های آموزشی و توجیهی سازمان‌های مربوطه؛
- استفاده مداوم از ابزارهای مناسب تبلیغاتی جهت اطلاع‌رسانی بیشتر (بخصوص تلویزیون و رادیو)؛
- ایجاد سیاست‌هایی برای مشارکت‌پذیری مردم در تهیه، اجرا و نظارت طرح‌های شهری؛
- عضویت متخصصین برنامه‌ریزی شهری آگاه به حقوق شهروندی و قوانین شهری و نخبگان دانشگاهی در زمینه برنامه‌ریزی شهری در نهادهای دولتی و غیر دولتی و ...

منابع

۱. آراسته، حمیدرضا؛ عنایتی، ترانه؛ نظافتی پایانی، یوسف (۱۳۸۹)، بررسی میزان آگاهی دانشجویان از حقوق شهروندی با تاکید بر برنامه درسی، نشریه علمی - پژوهشی اطلاع‌رسانی و کتابداری، شماره ۶، صص ۵۳ - ۶۷
۲. اباذری، حمزه (۱۳۸۹)، "شهر خوب، شهروند خوب"، کتاب برگزیده مقالات اولین همایش ملی سلامت شهری، تهران، انتشارات جامعه‌شناسان
۳. احمدی، محمد؛ پوراحمد، احمد؛ حاتمی‌نژاد، حسین (۱۳۹۲)، بررسی تاثیر آگاهی شهروندی بر پاسخگویی و عملکرد سازمان زیباسازی برای بهبود منظر شهری (مطالعه موردی: منطقه ۶ کلانشهر تهران)، مجله آمایش جغرافیایی فضا، فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه گلستان، سال سوم، شماره پیاپی دهم
۴. باقری، لیلا (۱۳۹۳)، بررسی اخلاق و حقوق شهروندی در جامعه و انتظار مردم از دولت (مطالعه موردی: شهر تهران)، فصلنامه اخلاق زیستی، سال چهارم، شماره یازدهم
۵. بیرانوند، رضا؛ آبید، محمد؛ کشفی، سعید (۱۳۹۰)، نقش و تکالیف پلیس راهنمایی و رانندگی در رعایت حقوق شهروندی رانندگان، فصلنامه مطالعات مدیریت ترافیک، شماره ۲۱، صص ۳۳ - ۵۲
۶. پیران، پرویز (۱۳۸۲)، به کجا می‌رویم؟، ماهنامه جامعه نو، شماره ۱۹
۷. تشکری هاشمی، سیدجعفر (۱۳۹۳)، بازشناسی مدیریت شهری، "نشریه علمی، آموزشی و خبری حمل و نقل توسعه" شماره ۹۰
۸. توسلی، غلامعباس؛ نجاتی حسینی، سیدمحمود (۱۳۸۳)، واقعیت اجتماعی شهروندی در ایران، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره ۵، شماره ۲، صص ۳۲ - ۶۲
۹. حاجزاده، مصطفی؛ منصور، اعظم (۱۳۹۲)، سنجش میزان آگاهی‌های عمومی به حقوق شهروندی در استان خراسان شمالی، فصلنامه مطالعات جامعه شناختی جوانان، سال چهارم، شماره دوازدهم، صفحات ۵۷ - ۷۶
۱۰. خادم‌الحسینی، احمد؛ منصوریان، حسین؛ ستاری، محمدحسین (۱۳۸۹)، سنجش کیفیت ذهنی در نواحی شهری (مطالعه موردی: شهر نور / استان لرستان)، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، سال اول، شماره ۳، صص ۴۵ - ۶۰
۱۱. خوئینی، غفور (۱۳۸۶)، حقوق شهروندی و توسعه پایدار، تهران، نشر فرهنگ صبا
۱۲. ذکائی، محمدسعید (۱۳۸۰)، اخلاق شهروندی، نامه انجمن جامعه‌شناسی ایران، تهران، موسسه نشر کلمه، شماره ۵
۱۳. رجبی، آریتا؛ حصاری‌نژاد، جعفر (۱۳۹۲)، شرکت‌های مردم نهاد شهری: راهکاری برای مشارکت شهروندان در مدیریت شهری، فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، شماره چهارم
۱۴. زیاری، کرامت‌اله؛ شیخی، عبدالله؛ باقرعطاران، مرضیه؛ کاشفی‌دوست، دیمن (۱۳۹۲)، ارزیابی میزان آگاهی‌های عمومی شهروندان پیرانشهر از حقوق شهروندی و قوانین شهری، پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دوره ۱، شماره ۱، صص ۵۹ - ۷۷

۱۵. ساروخانی، باقر (۱۳۷۰)، درآمدی بر دایره‌المعارف علوم اجتماعی، تهران، انتشارات کیهان
۱۶. ساعی‌ارسی، ایرج (۱۳۹۱)، آموزش مطالعات اجتماعی (در دوره ابتدایی)، چاپ چهارم، تهران، انتشارات بهمن برنا
۱۷. سعیدنیا، احمد (۱۳۷۹)، مدیریت شهری، تهران، سازمان شهرداری‌های کشور، جلد ۱۱، صص ۲۰ و ۲۱
۱۸. شاه‌حسینی، پروانه؛ توکلی، هانیه (۱۳۹۳)، تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: محله وردآور، منطقه ۲۱ شهر تهران)، مجله آمایش محیط، صص ۱۲۷ - ۱۴۴
۱۹. شیانی، ملیحه (۱۳۸۳)، "فقر، محرومیت و شهروندی در ایران"، فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۲۷
۲۰. صرافی، مظفر و میزگرد و جمعی از اساتید (۱۳۷۹)، "مفهوم، مبانی و چالش‌های مدیریت شهری"، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲
۲۱. فکوهی، ناصر (۱۳۸۸)، تقویت اخلاق شهروندی: راهی برای گذار به مردم‌سالاری مشارکتی، فصلنامه مطالعات اجتماعی ایران، سال سوم، شماره ۲ (پیاپی)، صص ۱ - ۱۵
۲۲. قربانی‌پور، جمیله؛ رضایی‌نژاد، امیرعلی (۱۳۸۶)، آشنایی با حقوق شهروندی، معاونت آموزش قوه قضائیه
۲۳. کامیار، غلامرضا (۱۳۸۷)، حقوق شهروندی و شهرسازی، چاپ سوم، مجمع علمی و فرهنگی مجد
۲۴. گیدنز، آنتونی (۱۳۹۳)، جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، انتشارات نی
۲۵. محسنی، رضاعلی (۱۳۸۹)، ابعاد و تحلیل حقوق شهروندی: راهکارهایی برای تربیت و آموزش حقوق شهروندی، فصلنامه مطالعات سیاسی، سال سوم، شماره ۱۰، صص ۱۱۷ - ۱۴۴
۲۶. مرکز آمار ایران (۱۳۹۰)، استان کردستان / شهرستان سنندج
۲۷. مظفری، رسول؛ ملازاده، عباس (۱۳۹۱)، تنوع و پایداری درآمدی در اقتصاد شهری با تاکید بر مشارکت شهروندی، اقتصاد شهر، شماره ۱۵، صص ۴۵ - ۵۴
۲۸. هزارجریبی، جعفر؛ امانیان، ابوالفضل (۱۳۹۰)، آگاهی زنان از حقوق شهروندی و عوامل موثر بر آن، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال سوم، شماره نهم، صص ۱ - ۱۸

29. Coffe, Hild & Van der Lippe, Tanja (2009), Citizenship norms in Eastern Europe, Springer

30. English, Linda (2003), Emasculating public accountability in the name of competition: transformation of state Audit in Victoria, critical perspective on accounting, 14, Pp. 51 - 76

31. Katzian, P (2009), Norms of Citizenship (their Patterns Determinants and effects in a cross - national perspective), university of Darmstadt, Institute of political science

32. Liu, B (1976), Quality of Life indicators in U.S Metropolitan areas: A statistical analysis, New York, Routledge

33. Marshal, T.M (1994), Citizenship and social Class. In B.S.Turner & P.Hamilton, citizenship: critical Concepts. London: Routledge

34. Schmitt, R.B (2002), considering social cohesion in Quality of life assessment, 58, Pp. 403 - 428

35. William, R (1997), Hegel Sethics of recognition. California University of California Press